O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 4

2026

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research

Volume 2 Issue 4
2026

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali

4-son
2026

Международный журнал современных научно-технических исследований

Том 2 Выпуск 4
2026

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas’ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay’ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O’zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O’zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro‘yxatidan o‘tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O‘zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© “O‘zMU Jizzax filiali” – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko‘chasi, 259-uy.

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research (IJCSTR)
VOLUME 2 ISSUE 4/ ISSN 2181-3884

TEXNOLOGIK TA’LIM YO‘NALISHI TALABALARINI KASBIY-METODIK FAOLIYATGA TAYYORLASH MASALALARI

Kudratov Xurshid Abdurazzakovich

Samarqand viloyati Pedagogik mahorat markazi, texnologiya fani metodisti.
e-mail: xurshidkudratov@gmail.com

Annotatsiya.

Mazkur maqolada texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarini kasbiy-metodik faoliyatga tayyorlashning pedagogik muammolari, mazmuni va o‘ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy bilimlari va amaliy ko‘nikmalarini metodik kompetensiyalar bilan integratsiyalash zarurati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: texnologik ta’lim, kasbiy-metodik faoliyat, kasbiy kompetentlik, metodik tayyorgarlik, bo‘lajak o‘qituvchi, amaliy faoliyat, raqamli ta’lim muhiti, metodik loyihalash.

ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ НАПРАВЛЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Кудратов Хуршид Абдураззакович

Центр педагогического мастерства Самаркандской области, методист по предмету «Технология».

Аннотация.

В данной статье анализируются педагогические проблемы, содержание и специфические особенности подготовки студентов направления технологического образования к профессионально-методической деятельности. Обосновывается необходимость интеграции профессиональных знаний и практических навыков будущих учителей технологии с методическими компетенциями.

Ключевые слова: технологическое образование, профессионально-методическая деятельность, профессиональная компетентность, методическая подготовка, будущий учитель, практическая деятельность, цифровая образовательная среда, методическое проектирование.

ISSUES OF PREPARING TECHNOLOGY EDUCATION STUDENTS FOR PROFESSIONAL AND METHODOLOGICAL ACTIVITIES

Kudratov Xurshid Abdurazzakovich

Samarkand Regional Center for Pedagogical Excellence, Methodologist in Technology Education.

Abstract.

This article analyzes the pedagogical challenges, content, and specific features of preparing technology education students for professional and methodological activities. It substantiates the need to integrate the professional knowledge and practical skills of future technology teachers with methodological competencies.

Keywords: technology education, professional and methodological activities, professional competence, methodological training, future teacher, practical activities, digital educational environment, methodological design.

Kirish. Bugungi kunda ta’lim tizimida yuz berayotgan innovatsion o‘zgarishlar, ishlab chiqarish texnologiyalarining takomillashuvi va raqamli vositalarning keng joriy etilishi pedagog kadrlarni tayyorlash mazmuniga yangicha talablar qo‘ymoqda. Ayniqsa, texnologik ta’lim yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarni kelajakdagi pedagogik faoliyatga tayyorlashda ularning nafaqat texnik va texnologik bilimlarini rivojlantirish, balki ushbu bilimlarni o‘quvchilarga samarali yetkazish, amaliy mashg‘ulotlarni loyihalash va tashkil etish, ta’lim natijalarini baholash hamda o‘z pedagogik faoliyatini muntazam takomillashtirish kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Texnologik ta’limning o‘ziga xos xususiyati nazariy bilimlarning bevosita amaliy faoliyat, texnologik jarayonlar, materiallarga ishlov berish, konstruksiyalash, modellashtirish va ijodiy loyihalash ishlari bilan uzviy bog‘liqligida namoyon bo‘ladi. Shu sababli bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida kasbiy va metodik tayyorgarlikni bir-biridan ajratilgan holda emas, balki yagona pedagogik tizim sifatida tashkil etish zarur.

Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi uning o‘quv fani mazmunini bilishi, pedagogik bilimlarga ega bo‘lishi va mazkur bilimlarni amaliy faoliyatda qo‘llay olishi bilan izohlanadi. Jumladan, L. Shulman tomonidan ilgari surilgan pedagogik mazmun bilimi (Pedagogical Content Knowledge) konsepsiyasida o‘qituvchining muayyan fan mazmunini bilishi bilan birga, uni o‘quvchilarga tushunarli va samarali o‘rgatish usullarini egallashi alohida ahamiyatga ega ekanligi ta’kidlanadi [1]. Ushbu yondashuv texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlashda texnologik bilimlar va metodik mahoratning o‘zaro uyg‘unligini ta’minlash zarurligini asoslaydi.

Bizning fikrimizcha, kasbiy-metodik faoliyat — bu o‘qituvchining muayyan kasbiy sohaga oid nazariy bilimlari, amaliy-texnologik ko‘nikmalari va pedagogik-metodik kompetensiyalarini integratsiyalash orqali ta’lim jarayonini loyihalash, tashkil etish, boshqarish, baholash hamda takomillashtirishga qaratilgan tizimli pedagogik faoliyatdir.

Mazkur ta’rifdan kelib chiqib, texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarining kasbiy-metodik tayyorgarligini quyidagi o‘zaro bog‘liq komponentlar asosida shakllantirish maqsadga muvofiqdir:

Motivatsion-qadriyatli komponent — talabalarda pedagoglik kasbiga ijobiy munosabat, kasbiy mas’uliyat, texnologik ta’limga qiziqish va metodik faoliyatni takomillashtirishga intilishni shakllantirishni nazarda tutadi.

Kognitiv komponent — texnologik ta’lim mazmuni, materialshunoslik, konstruksiyalash, texnologik jarayonlar, ta’lim metodlari, didaktik tamoyillar va metodik loyihalash bo‘yicha nazariy bilimlarni egallashni qamrab oladi.

Amaliy-metodik komponent — texnologik ta’lim mashg‘ulotlarini loyihalash, amaliy topshiriqlarni ishlab chiqish, asbob-uskunalardan xavfsiz foydalanishni o‘rgatish, o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini tashkil etish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash ko‘nikmalarini ifodalaydi.

Refleksiv-baholash komponenti — talabalarning o‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, yo‘l qo‘yilgan kamchiliklarni aniqlash, o‘quv natijalarini baholash hamda kasbiy-metodik faoliyatini mustaqil takomillashtirish qobiliyatini belgilaydi.

Mazkur komponentlarning uyg‘un rivojlanishi bo‘lajak o‘qituvchining texnologik ta’lim jarayonini pedagogik jihatdan samarali tashkil etishga tayyorligini ta’minlaydi.

Texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarini kasbiy-metodik faoliyatga tayyorlashda ayrim pedagogik muammolarni ham e’tiborga olish zarur. Xususan, nazariy bilimlarni real pedagogik vaziyatlarda qo‘llash imkoniyatlarining cheklanganligi, texnologik amaliyot bilan metodik tayyorgarlik o‘rtasidagi integratsiyaning yetarli darajada ta’minlanmaganligi, talabalarning mustaqil dars loyihalash tajribasini rivojlantirishga bo‘lgan ehtiyoj hamda raqamli o‘quv vositalaridan maqsadli foydalanish ko‘nikmalarining turlicha shakllanganligi mazkur yo‘nalishda metodik izlanishlarni talab etadi.

Ushbu muammolarni bartaraf etishda kasbiy-metodik tayyorgarlikni amaliy faoliyat bilan integratsiyalashgan holda tashkil etish muhim hisoblanadi. Buning uchun talabalarga faqat texnologik jarayonni bajarish bilan cheklanmaydigan, balki shu jarayonni o‘quvchilarga qanday o‘rgatish, qanday metodlardan foydalanish, o‘quv faoliyatini qanday tashkil etish va natijalarni qay tarzda baholashni ham talab qiladigan kompleks topshiriqlarni berish maqsadga muvofiqdir.

Masalan, talabaga muayyan buyumni tayyorlash bo‘yicha texnologik jarayonni bajarish bilan birga, ushbu jarayonga oid darsning maqsadini belgilash, texnologik xarita ishlab chiqish, o‘quvchilar uchun amaliy topshiriqlar tayyorlash, xavfsizlik talablarini hisobga olish va baholash mezonlarini ishlab chiqish vazifalari yuklatilishi mumkin. Bunday yondashuv talabaning kasbiy bilimlarini metodik faoliyat bilan birlashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida metodik keyslar, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim, mikroo‘qitish va refleksiv tahlil metodlaridan kompleks foydalanish alohida ahamiyatga ega. Metodik keyslar talabalarning pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va asoslangan qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirsa, mikroo‘qitish texnologiyasi qisqa dars fragmentlarini mustaqil tashkil etish hamda o‘z faoliyatini tahlil qilish imkoniyatini yaratadi.

Raqamli ta’lim muhitining imkoniyatlari kasbiy-metodik tayyorgarlikni yanada takomillashtirish uchun muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. P. Mishra va M. Koehler tomonidan ishlab chiqilgan TPACK konsepsiyasi pedagogik, texnologik va fan mazmuniga oid bilimlarning o‘zaro uyg‘unligini ta’lim jarayoniga texnologiyalarni samarali integratsiyalashning muhim sharti sifatida izohlaydi [2]. Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy-metodik tayyorgarligida raqamli vositalardan foydalanishni alohida texnik ko‘nikma sifatida emas, balki pedagogik vazifalarni hal etishning tarkibiy qismi sifatida shakllantirish talab etiladi.

Xususan, elektron ta’lim platformalari, virtual laboratoriyalar, modellashtirish dasturlari, interaktiv o‘quv materiallari va elektron baholash vositalarini qo‘llash talabalarning metodik faoliyatini loyihalash, amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish va o‘quv natijalarini monitoring qilish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. UNESCOning o‘qituvchilar uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kompetensiyalari doirasi ham pedagoglarni tayyorlash va ularning malakasini oshirishda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi [3].

Shu bilan birga, raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligi ularning soni yoki texnik imkoniyatlari bilan

emas, balki aniq didaktik maqsadga mosligi, talabalarning tayyorgarlik darajasi va ta’lim natijalariga qo‘shadigan hissasi bilan belgilanishi lozim. Bu yondashuv UNESCOning 2023-yildagi global ta’lim monitoringi hisobotida qayd etilgan texnologiyalardan pedagogik jihatdan asoslangan va ta’lim oluvchilar manfaatlariga mos ravishda foydalanish tamoyillari bilan hamohangdir.

Yuqoridagi nazariy tahlillar asosida texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarini kasbiy-metodik faoliyatga tayyorlash jarayonini diagnostika, metodik loyihalash, amaliy faoliyat, refleksiv baholash va takomillashtirish bosqichlari orqali tashkil etish taklif qilinadi. Bunda dastlab talabalarning mavjud kasbiy-metodik tayyorgarlik darajasi aniqlanadi, keyingi bosqichda individual va guruhli metodik topshiriqlar ishlab chiqiladi, amaliy faoliyat davomida ular bajariladi hamda natijalar asosida tegishli tuzatishlar kiritiladi.

Mazkur yondashuvning muhim jihati shundaki, talaba tayyor metodik bilimlarni o‘zlashtiruvchi subyekt sifatida emas, balki pedagogik vaziyatlarni mustaqil tahlil qiluvchi, ta’lim jarayonini loyihalovchi va o‘z metodik faoliyatini takomillashtiruvchi bo‘lajak mutaxassis sifatida shakllanadi.

XULOSA

Texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarini kasbiy-metodik faoliyatga tayyorlash murakkab va ko‘p komponentli pedagogik jarayon bo‘lib, unda kasbiy bilimlar, texnologik-amaliy ko‘nikmalar, pedagogik-metodik kompetensiyalar hamda refleksiv faoliyatning o‘zaro integratsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur tayyorgarlikni takomillashtirish uchun nazariya va amaliyotning uzviyligini ta’minlash, metodik loyihalashga asoslangan topshiriqlar tizimini ishlab chiqish, zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalardan maqsadli foydalanish hamda kompetensiyaga yo‘naltirilgan baholash mexanizmlarini joriy etish zarur.

Taklif etilgan komponentlar va bosqichli yondashuv texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarining kasbiy-metodik tayyorgarligini tashkil etish uchun nazariy-metodik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Ularning samaradorligini aniqlash esa keyingi pedagogik tajriba-sinov tadqiqotlarining muhim vazifasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hamdamova N. M. Bo‘lajak texnologiya fani o‘qituvchilarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirish nazariyasi va metodikasi: pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. – Buxoro: Buxoro davlat universiteti, 2025.

2. Sayidova M. X. Ta’limni raqamlashtirish sharoitida bo‘lajak texnologiya o‘qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonlarini takomillashtirish: pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Chirchiq: Chirchiq davlat pedagogika universiteti, 2025.

3. UNESCO. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. – Version 3. – Paris: UNESCO, 2018. – ISBN 978-92-3-100285-4. – URL: https://www.unesco.org/en/digital-competencies-skills/ict-cft.

4. ZiyoNET. O‘zbekiston ta’lim axborot tarmog‘i: rasmiy veb-sayt. – URL: http://www.ziyonet.uz/.

5. Pedagog.uz. Ta’limga oid elektron axborot resursi. – URL: http://www.pedagog.uz/.